

Problemy rozwoju innowacyjności regionalnej (ze szczególnym uwzględnieniem małych miast)

Dr Aneta Zaremba*, dr Mariusz Czupich**

* Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny w Szczecinie, Katedra Nieruchomości, Agrobiznesu i Ekonomii Środowiska

** Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, Katedra Integracji Europejskiej i Studiów Regionalnych

Streszczenie. *Innowacyjność na poziomie regionu stanowi czynnik sprawczy dla poprawy efektywności funkcjonowania jego gospodarki oraz podnoszenia poziomu życia mieszkańców. Artykuł przedstawia wyniki badania ankietowego przeprowadzonego wśród mieszkańców województw kujawsko-pomorskiego i warmińsko-mazurskiego. Uwzględniono w nim odpowiedzi uzyskane od respondentów z małych (do 20 tys. mieszkańców) i dużych miast (powyżej 100 tys. mieszkańców). Celem badania było zidentyfikowanie opinii badanych na temat pojmowania i uwarunkowań innowacyjności na poziomie regionalnym. Dodatkowo, analiza została uzupełniona wynikami badania przedstawicieli jednostek samorządu terytorialnego w warmińsko-mazurskim w zakresie realizowanych działań wspierających innowacyjność regionalną.*

Słowa kluczowe: *innowacyjność, rozwój regionalny, małe miasta*

Wprowadzenie

Globalizacja gospodarcza i społeczna powodują rozprzestrzenianie się trendów i wzorców. Sprzyja temu między innymi rozwój współczesnych mediów, głównie internetu i telewizji. W ten sposób w coraz większej liczbie krajów ujednocniają się pewne modele konsumpcji oparte na korzystaniu z określonych dóbr i usług. Korporacje oferują produkty, które stają się pożądane przez różne społeczności o zróżnicowanej kulturze, wartościach i sposobie życia. Oczywiście, często bywa tak, że pewne cechy tych produktów ulegają dostosowaniu do regionalnych uwarunkowań i czynników charakterystycznych dla danych kultur. Niemniej jednak, dynamiczne zmiany trendów i wzorców powodują, że przedsiębiorstwa działają pod silną presją czasu. Zachodzi konieczność szybkiego dostosowania swoich produktów do nowych oczekiwań. Stąd też rosnąca konkurencja między przedsiębiorstwami wymusza na nich nowy sposób podejścia do realizacji własnej działalności. Wyjątkowo istotne staje się przede wszystkim otwarcie na zmiany, usprawnienia i modyfikacje. Polskie przedsiębiorstwa w coraz większym stopniu przejawiają wspomnianą otwartość na innowacje. Świadczy o tym m.in. duże zainteresowanie pozyskiwaniem środków na nowe technologie w ramach Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka bądź też Regionalnych Programów Operacyjnych.

Innowacyjność regionalna

Innowacyjna działalność przedsiębiorstw stanowi jeden z kluczowych elementów wpływających na poziom innowacyjności regionu. Pojęcie to oznacza zespół wzajemnie powiązanych cech kształtujących zdolność regionalnego systemu społeczno-gospodarczego do zmian, w tym do reform i nowatorskich rozwiązań, które prowadzą do poprawy efek-

tywności funkcjonowania gospodarki regionalnej i podniesienia poziomu życia miejscowej ludności (Chądzyński, Nowakowska, Przygodzki 2007). Zatem region innowacyjny to region, który posiada możliwości i umiejętności wdrażania zmian w różnych aspektach sfery społeczno-gospodarczej. W tym rozumieniu innowacyjność jest ujmowana w szeroki sposób i dotyczy innowacji technicznych, organizacyjnych, a także społecznych (Płowiec 2010). Sprzyjanie innowacjom powoduje nie tylko wzrost wartości dodanej, ale także szereg innych korzyści. Należy do nich m.in. wzrost dobrobytu społeczeństwa mierzony takimi wskaźnikami, jak: wzrost poziomu edukacji, długość życia, dostęp do kultury i sportu.

Oprócz wspomnianej działalności przedsiębiorstw na innowacyjność określonego obszaru oddziałują także lokalne ośrodki badawcze, szkoły wyższe, instytucje otoczenia biznesu, organy jednostek samorządu terytorialnego i inne. Innowacyjność jest więc wielowymiarowym procesem, w który angażują się różnorodne instytucje i organizacje. Można zatem ją określić jako „zdolności całego układu społecznego, gospodarczego i instytucjonalnego do tworzenia, absorpcji i rozprzestrzeniania innowacji” (Olechnicka 2007). Jeżeli kooperacja regionalnych podmiotów na rzecz wprowadzania zmian będzie działalnością systematyczną, wówczas może powstać tzw. system innowacji. Jest on definiowany jako sieć publicznych i prywatnych instytucji, których działalność i interakcje prowadzą do inicjacji, importu, modyfikacji i dyfuzji nowych technologii (Freeman 1987). System innowacji będzie wpływać na wzrost konkurencyjności regionu, jeśli wszystkie podmioty w nim zaangażowane będą wykazywać zdolności i chęć do ciągłego poszukiwania i wdrażania nowych rozwiązań. Ważne zadanie w tym zakresie spoczywa na władzach regionalnych, które powinny inicjować procesy innowacyjne oraz dostarczać niezbędnych warunków dla rozwoju sfery gospodarczej.

Innowacyjność jest przedmiotem wielu badań zarówno na poziomie regionalnym, jak i krajowym (Gaczek 2005; Nowakowska 2009; Kosiedowski 2002; Okoń-Horodyńska 1998). Ze względu na złożony charakter innowacyjności często w badaniach wykorzystuje się metody statystyczne i ekonometryczne (Wydymus 2007; Weresa, Gomułka 2006). Umożliwiają one jednoczesną analizę wielu czynników wpływających na innowacje i innowacyjność. Dzięki temu zwiększają się możliwości interpretacyjne uzyskanych wyników. Bardzo popularnym badaniem innowacyjności są także Regionalne Rankingi Innowacyjności sporządzane co dwa lata przez Komisję Europejską oraz współpracujący z nią Uniwersytet w Maastricht (Regional... 2012). Analizy te dotyczą około 200 europejskich regionów, które podlegają uszeregowaniu według syntetycznych mierników innowacyjności, obliczonych na podstawie około 25 wskaźników cząstkowych (ich liczba w poszczególnych latach nieco się różni).

Reasumując, innowacyjność regionu jest pochodną funkcjonowania wielu instytucji i organizacji i zależy przede wszystkim od ich sprawności i jakości pracujących tam ludzi. Na jej poziom wpływa więc m.in. jakość usług medycznych, edukacyjnych, sposób funkcjonowania urzędów publicznych czy kompleksowość usług instytucji okołobiznesowych. Można więc stwierdzić, że innowacyjność regionu jest terminem obejmujących wiele dziedzin życia społeczności lokalnych i przez to wiele podmiotów. Nie dziwi więc fakt, że jest on różnie definiowany, a jego związki z rozwojem regionu bywają interpretowane na wiele sposobów. Stąd też celem niniejszego artykułu jest zidentyfikowanie opinii społeczności lokalnych na temat pojmowania innowacyjności regionu i jego uwarunkowań.

Innowacyjność w opinii mieszkańców województw kujawsko-pomorskiego i warmińsko-mazurskiego

Badania jakościowe dają szeroką możliwość poznania opinii lokalnych społeczności, różnych grup społecznych. W związku z tym postanowiono przeprowadzić badanie ankietowe wśród mieszkańców dwóch wybranych województw: kujawsko-pomorskiego i warmińsko-mazurskiego¹. Województwa te reprezentują zbliżony poziom rozwoju społeczno-gospodarczego. Nie należą do grona ani najlep-

szych, ani najsłabszych województw w tym zakresie w Polsce. Dodatkowo, pod wieloma względami ekonomicznymi są do siebie podobne (wskaźnik zatrudnienia, wydajność pracy, nakłady inwestycyjne, nakłady na B+R). Stąd też ich sfera innowacyjna stanowi ciekawy przyczynek do badań, gdyż ma porównywalną podstawę ekonomiczną. Interesujące jest więc, jak mieszkańcy tych podobnych gospodarczo województw pojmują innowacyjność regionalną i jej uwarunkowania. Wybiórczemu ankietowaniu poddano mieszkańców wytypowanych regionów za pośrednictwem ankietowników – pracowników naukowych i studentów. W woj. kujawsko-pomorskim otrzymano 450 wypełnionych formularzy (w tym 69 z małych i 170 z dużych miast), natomiast w woj. warmińsko-mazurskim – 274 (w tym 48 z małych i 64 z dużych miast). Celem badania było zidentyfikowanie opinii mieszkańców na temat pojmowania pojęcia innowacyjności regionalnej i jej uwarunkowań.

W pierwszym pytaniu poproszono respondentów o interpretację pojęcia innowacyjności (tab. 1). Okazało się, że zdecydowana większość ankietowanych łączyła innowacyjność z wprowadzaniem nowych technologii. W ten sposób podkreślono podstawowe związki między innowacyjnością a sferą działalności gospodarczej. Jednak na drugim miejscu wśród wskazań znalazło się szerokie rozumienie innowacyjności, a mianowicie umiejętność tworzenia i adaptacji nowości w różnych sferach życia społeczności regionu. Zatem respondenci dostrzegali także inne, poza gospodarką, dziedziny związane z innowacyjnością regionu, m.in. administrację publiczną, służbę zdrowia, edukację itp. Zatem badani wykazali się dużą świadomością w zakresie wieloaspektowego znaczenia innowacyjności regionu, która dotyczy różnych podmiotów funkcjonujących w regionie.

Podział respondentów według miejsca zamieszkania nie zmienił znacząco struktury odpowiedzi. Warty odnotowania jest jedynie kilka różnic w odpowiedziach mieszkańców małych (do 20 tys.) i dużych miast (powyżej 100 tys.). Po pierwsze, w warmińsko-mazurskim reprezentanci małych miast w większym stopniu niż mieszkańcy dużych utożsamiali innowacyjność z różnymi sferami życia społeczności regionu (ok. 80% odpowiedzi wobec ok. 60% w dużych miastach). Po drugie, w kujawsko-pomorskim mieszkańcy małych miast upatrywali źródeł innowacyjności we współpracy międzynarodowej częściej niż ankietowani z dużych miast (ponad 40% odpowiedzi wobec ok. 30% w dużych miastach). Najmniej wskazań w obu badanych województwach padło na marketing terytorialny jako potencjalne źródło innowacyjności regionalnej. Odpowiedź ta była nieco bardziej popularna jedynie w dużych miastach woj. warmińsko-mazurskiego.

Istnieje wiele czynników wpływających na innowacyjność w regionie. W zależności od zakresu i natężenia danego czynnika, jego oddziaływanie może pobudzać, stymulować bądź też hamować wzrost analizowanego procesu. W tym drugim przypadku omawiane czynniki określane są mianem barier. W badaniu ankietowym respondenci zostali poproszeni o określenie znaczenia przedstawionych barier innowacyjności w ich regionie (tab. 2). W woj. kujawsko-pomorskim najważniejszą destymulantą w małych miastach okazała się niska dostępność środków wsparcia z Unii Europejskiej. Prawdopodobnie ankietowani wyrazili w ten sposób

¹ Przedstawione w niniejszym artykule wyniki badania ankietowego stanowią część projektu badawczego nr NN 114241838 pt. Przedsiębiorczość i innowacyjność jako czynniki rozwoju regionów Europy Środkowo-Wschodniej w kontekście wspólnotowej polityki spójności (ze szczególnym uwzględnieniem Polski), realizowanego w latach 2010–2012 przez zespół pod kierownictwem prof. dra hab. W. Kosiedowskiego, skupiony wokół Katedry Integracji Europejskiej i Studiów Regionalnych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Celem badania było określenie znaczenia innowacyjności i przedsiębiorczości w regionalnych procesach rozwojowych, zidentyfikowanie czynników stymulujących oraz barier, a także działań niezbędnych dla dalszego wzrostu tych zjawisk. Badanie przeprowadzono na przełomie lat 2011/2012 wśród mieszkańców województw kujawsko-pomorskiego i warmińsko-mazurskiego oraz wybranych regionów Litwy, Łotwy i Białorusi. W niniejszym opracowaniu przedstawiono część wyników wspomnianej analizy, która odnosi się do innowacyjności regionalnej w dwóch polskich województwach.

Tabela 1. Interpretacja pojęcia innowacyjności przez mieszkańców, wg miejsca zamieszkania, w % respondentów*

Wyszczególnienie	Kujawsko-pomorskie			Warmińsko-mazurskie		
	ogółem	w tym		ogółem	w tym	
		miasta do 20 tys.	miasta powyżej 100 tys.		miasta do 20 tys.	miasta powyżej 100 tys.
Innowacyjność w regionie to:						
Wprowadzanie nowych technologii	80,2	82,6	78,8	79,2	77,1	78,1
Umiejętność tworzenia i adaptacji nowości w różnych sferach życia społeczności regionu	72,2	73,9	77,6	62,0	79,2	57,8
Zdolność do szybkiego i elastycznego reagowania na zmiany w otoczeniu regionu	48,0	44,9	45,9	46,0	41,7	45,3
Modyfikowanie istniejących i/lub wprowadzanie do produkcji nowych produktów	40,7	39,1	42,9	51,5	56,3	56,3
Umiejętność wykorzystania szans wynikających ze współpracy międzynarodowej (w tym międzyregionalnej i transgranicznej)	33,8	40,6	29,4	35,0	27,1	34,4
Prowadzenie skutecznego marketingu terytorialnego	18,7	15,9	17,6	26,3	18,8	28,1
Inne cechy	1,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

* procenty nie sumują się do 100, ponieważ respondenci wskazali po 3 najważniejsze warianty odpowiedzi.

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych

zastrzeżenia do realizacji programów operacyjnych, w tym programu regionalnego. Niska dostępność środków wspierających innowacyjność może być związana z niedostateczną informacją na temat możliwości pozyskiwania dotacji unijnych lub też zbyt skomplikowanymi procedurami aplikowania. Problemem może być również brak środków finansowych na wkład własny do przedsięwzięć lub też niska motywacja potencjalnych beneficjentów. Kolejną barierą pod względem znaczenia w kujawsko-pomorskim okazała się niedostateczna skala przedsięwzięć podejmowanych przez organy samorządu terytorialnego oraz organy rządowe. Mieszkańcy miast do 20 tys. oczekiwali większej aktywności w zakresie inicjowania i moderowania działań proinnowacyjnych przez przedstawicieli władz na wszystkich szczeblach. Potwierdza to pogląd obecny w literaturze przedmiotu, że kluczową rolę w stymulowaniu zmian i nowości powinny odgrywać zwłaszcza organy samorządu terytorialnego. W analizowanym województwie istotną barierą okazały się także utrudnienia w zakładaniu nowych przedsiębiorstw. Jest to destymulanta powiązana z realizacją polityki gospodarczej i procedurami zakładania przedsiębiorstw. Stąd też usunięcie tej bariery powinno leżeć w gestii centralnego szczebla władzy. Z kolei, mieszkańcy małych miast woj. warmińsko-mazurskiego za najbardziej istotne bariery uznali słabo rozwiniętą infrastrukturę techniczną oraz niski poziom rozwoju społeczno-gospodarczego. Ankietowani łączyli niską dostępność komunikacyjną, jakość sieci energetycznych, a także instytucji społecznych z poziomem innowacyjności. Oznacza to, że ogólny niski stopień rozwoju regionu stanowił przeszkodę dla rozwoju działalności gospodarczej opartej na nowych rozwiązaniach oraz hamował napływ nowych inwestycji z zewnątrz analizowanego obszaru. Warto podkreślić fakt, że kolejną barierą w małych miastach była

również powiązana z niskim poziomem rozwoju społecznego regionu. Badani uznali, że wzrost innowacyjności jest utrudniony ze względu na niski udział ludności z wyższym wykształceniem. Zatem kolejnym problemem, który wpływał na jakość funkcjonowania przedsiębiorstw i instytucji publicznych był nieodpowiedni poziom kapitału ludzkiego. Co istotne, bariera ta w kujawsko-pomorskim została oceniona znacznie niżej pod względem istotności. Ankietowani z warmińsko-mazurskiego wskazywali także na utrudniony dostęp podmiotów gospodarczych do kredytów jako barierę innowacyjności w ich regionie.

W kolejnym punkcie ankiety poproszono respondentów o wskazanie najbardziej pożądanego działania ukierunkowanego na wsparcie innowacyjności w regionie (tab. 3). W woj. kujawsko-pomorskim mieszkańcy zarówno małych, jak i dużych miast odpowiadali w bardzo podobny sposób. Za najbardziej pożądaną działanie uznano ulgi inwestycyjne dla przedsiębiorstw realizujących działania innowacyjne. System ulg podatkowych w Polsce nie funkcjonuje motywująco na potencjalnych innowatorów. Przykłady efektywnych systemów podatkowych z Niemiec, Francji czy Stanów Zjednoczonych pokazują, że wpływają one znacząco na skłonność podmiotów gospodarczych do wdrażania zmian. Postulat reform w tym zakresie jest często wskazywany przez polskie środowisko biznesowe. Obecnie słabo rozbudowany katalog ulg to jedna z przyczyn niskiej innowacyjności całego kraju².

² W 2012 r. wydatki na badania i rozwój sięgnęły w Polsce 0,9% PKB, podczas gdy w Finlandii 3,55%, Szwecji – 3,41%, Niemczech – 2,92% (średnia dla UE 28 wyniosła 2,06% PKB). Problemem wciąż pozostaje niski udział przedsiębiorstw w tych wydatkach, sięgający 32,3% (średnia dla UE 28 – 54,9%; <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>, data dostępu: 20.05.2013).

W dalszych odpowiedziach mieszkańcy małych miast wykazali się dużą świadomością w zakresie znaczenia relacji pomiędzy środowiskiem naukowym a biznesem. Około 50% badanych opowiedziało się za organizowaniem

powiązań między sferami nauki i praktyki jako działania potencjalnie wzmacniającego innowacyjność w regionie. Warto podkreślić, że ankietowani z pozostałych ośrodków miejskich przywiązywali do tego działania nieco mniejsze

Tabela 2. Bariery rozwoju innowacyjności* w regionie w ocenie mieszkańców, średnia ważona liczby wskazań w punktach

Wyszczególnienie	Kujawsko-pomorskie			Warmińsko-mazurskie		
	ogółem	w tym		ogółem	w tym	
		miasta do 20 tys.	miasta powyżej 100 tys.		miasta do 20 tys.	miasta powyżej 100 tys.
Słabo rozwinięta infrastruktura techniczna (dostępność komunikacyjna, drogi, sieć energetyczna, wodno-kanalizacyjna i telefoniczna, zainwestowane tereny)	2,46	2,27	2,51	2,78	2,96	2,55
Niski poziom rozwoju społeczno-gospodarczego	2,29	2,20	2,34	2,59	2,77	2,36
Utrudnienia w zakładaniu nowych przedsiębiorstw (zbyt skomplikowane procedury administracyjne)	2,22	2,30	2,30	2,46	2,58	2,44
Brak/niedostateczna skala przedsięwzięć podejmowanych przez organy rządowe	2,22	2,32	2,26	2,53	2,58	2,49
Brak/niedostateczna skala przedsięwzięć podejmowanych przez organy samorządu terytorialnego	2,17	2,32	2,22	2,42	2,54	2,56
Utrudniony dostęp podmiotów gospodarczych do kredytów	2,09	2,13	2,18	2,44	2,62	2,44
Brak dostępu/utrudniony dostęp do środków wsparcia UE	2,05	2,61	2,04	2,17	2,48	2,08
Brak/niedostateczna skala działalności naukowo-badawczej oraz współpracy sektora B+R i praktyki	2,01	2,23	2,00	2,31	2,25	2,17
Brak tradycji przedsiębiorczości i innowacyjności w społeczności regionalnej	1,97	1,97	2,03	2,31	2,30	2,22
Niski udział ludności z wyższym wykształceniem	1,96	2,03	1,94	2,08	2,69	1,82
Brak/niedostateczna skala współpracy międzynarodowej (w tym międzyregionalnej i transgranicznej)	1,95	1,93	2,00	2,28	2,40	2,25
Ograniczone możliwości podwyższania kwalifikacji zawodowych	1,93	2,07	2,00	2,08	2,48	1,83
Brak/niedostateczna skala działalności na terenie regionu podmiotów z udziałem kapitału zagranicznego	1,90	2,16	1,83	2,19	2,52	2,05
Brak/niedostateczna skala działalności izb handlowo-przemysłowych, regionalnych i lokalnych stowarzyszeń o charakterze gospodarczym, agencji rozwoju regionalnego, parków przemysłowych, parków technologicznych, inkubatorów przedsiębiorczości itp.	1,89	1,94	1,77	2,15	2,25	2,14
Brak/utrudniony dostęp ludności i przedsiębiorców do pomocy informacyjnej, doradczej, konsultacyjnej itp.	1,87	1,94	1,90	2,08	2,38	1,86
Brak/nieodpowiednia jakość programów informacyjno-edukacyjnych w środkach masowego przekazu	1,81	1,81	1,79	2,03	2,4	1,89
Inne	0,03	0,00	0,02	0,00	0,00	0,00

* w skali od 0 (bariera nieistotna) do 4 (bariera bardzo istotna); można było wskazać więcej niż jeden wariant odpowiedzi.

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych

znaczenie. Poza tym, w kujawsko-pomorskim oczekiwano na rozwój instytucji otoczenia biznesu, w tym inkubatorów przedsiębiorczości, parków technologicznych, centrów transferu technologii. Instytucje te, oprócz wsparcia doradczego, powierzchni pod wynajem oferują też często pomoc w znalezieniu źródeł finansowania. Jest to działanie bardzo pożądane, zwłaszcza przez początkujących innowatorów, którzy oprócz tego że podejmują wysoce ryzykowne przedsięwzięcia (za takie uważa się inwestycje w nowe technologie i w związku z tym są one niechętnie finansowane przez banki), to jeszcze nie dysponują odpowiednią historią działalności, co stanowi kolejną barierę w dostępie do kredytów i pożyczek.

Omawiany postulat nie był szczególnie pożądany przez mieszkańców małych miast warmińsko-mazurskiego. Tylko nieco ponad 27% ankietowanych uznała go za niezbędny. Większe oczekiwania przedstawiono w zakresie ulg inwestycyjnych oraz powiązań między sferami nauki i praktyki. Relatywnie dużo wskazań padło także na ułatwienia w ubieganiu się o środki finansowe z UE. Jest to istotne, ponieważ całe woj. warmińsko-mazurskie uczestniczy poza regionalnym programem operacyjnym również w programie Rozwój Polski Wschodniej, w których znaczna część środków jest przewidziana na wsparcie innowacyjne dla przedsiębiorstw.

Stąd też najprawdopodobniej ankietowani wyrazili w ten sposób potrzebę ułatwienia procedur dostępu do tych właśnie programów.

Najmniej pożądanymi działaniami w obu badanych województwach okazały się uproszczenia procedur związanych z wprowadzaniem innowacji oraz działania na rzecz pozyskiwania kapitału zagranicznego. Interesujący jest zwłaszcza ten ostatni postulat. Zazwyczaj inwestorzy zagraniczni traktowani są jako źródło nowych technologii w regionie i procesów produkcji bądź usług na wysokim poziomie. Mimo to respondenci nie wykazali zainteresowania dla działań przyciągających obcy kapitał. Stąd też można się domyślać, że preferują oni bardziej lokalne zasoby, a więc m.in. miejscowe przedsiębiorstwa. Takie podejście jest charakterystyczne dla rozwoju endogenicznego regionu, opartego na wewnętrznych potencjałach, które właściwie wykorzystane przysparzają możliwości wzrostu dla lokalnej gospodarki i społeczności.

Działania proinnowacyjne samorządów województwa warmińsko-mazurskiego

W celu uzupełnienia analizy innowacyjności regionalnej przeprowadzono dodatkowo badanie ankietowe wśród

Tabela 3. Najbardziej pożądane działania na rzecz innowacyjności w regionie według mieszkańców, w % respondentów*

Wyszczególnienie	Kujawsko-pomorskie			Warmińsko-mazurskie		
	ogółem	w tym		ogółem	w tym	
		miasta do 20 tys.	miasta powyżej 100 tys.		miasta do 20 tys.	miasta powyżej 100 tys.
Ułgi inwestycyjne dla przedsiębiorstw realizujących działania innowacyjne	54,0	52,2	53,5	44,7	41,7	67,2
Rozwój instytucji otoczenia biznesu wspierających rozwój innowacyjności	47,3	42,0	43,5	34,0	27,1	46,9
Organizowanie powiązań między sferami nauki i praktyki	43,3	49,3	41,8	27,5	47,9	35,9
Ułatwienia w ubieganiu się o środki finansowe z UE	37,6	36,2	38,2	33,4	43,8	37,5
Organizowanie specjalnych stref ekonomicznych	33,3	31,9	30,0	17,9	31,3	21,9
Promocja regionu jako atrakcyjnego miejsca prowadzenia działalności innowacyjnej	25,6	33,3	27,6	28,3	35,4	34,4
Ułgi w podatkach lokalnych	13,3	13,0	11,2	9,4	20,8	15,6
Uproszczenie procedur związanych z wprowadzaniem innowacji	12,7	11,6	14,7	10,7	12,5	23,4
Inwestycje w infrastrukturę techniczną	11,3	18,8	12,9	8,6	20,8	10,9
Działania na rzecz pozyskiwania kapitału zagranicznego	8,4	11,6	7,1	5,3	18,8	6,3
Inne	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

* procenty nie sumują się do 100, ponieważ respondenci wskazali po 3 najważniejsze warianty odpowiedzi.

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych

przedstawiciele samorządów terytorialnych województwa warmińsko-mazurskiego³. W jednym z pytań poproszono ich o wskazanie aktualnie realizowanych działań na rzecz wspierania innowacyjności w regionie (tab. 4). Najwięcej samorządów (ok. 1/3) wykorzystywało promocję regionu jako instrument wpływania na poziom innowacyjności. Innym popularnym rodzajem działań były inwestycje w infrastrukturę techniczną (ok. 1/4 wskazań). Interesujące było to, że blisko 25% badanych jednostek samorządowych w ogóle nie prowadziło działań proinnowacyjnych. Biorąc pod uwagę wskazane w tabeli 3 požądane przez mieszkańców działania, można wysnuć wniosek, że ich oczekiwania nie były spójne z działaniami podejmowanymi przez władze regionalne. Z drugiej jednak strony, istniejące bariery wskazane przez mieszkańców (głównie słabo rozwinięta infrastruktura techniczna) były redukowane przez 1/4 ankietowanych samorządów. Wobec tego, część samorządowych aktywności proinnowacyjnych było zbieżnych z realnymi przeszkodami wzrostu innowacyjności, określonymi przez mieszkańców.

Ankietowani samorządowi określili, że duży potencjał w zakresie działań proinnowacyjnych wciąż tkwił w partnerstwie publiczno-prywatnym (64% wskazań, ryc. 1). Słabo wykorzystywano także organizowanie sieci współpracy między przedsiębiorcami.

³ Badanie to zostało zrealizowane w ramach wcześniej wspomnianego grantu badawczego. Objęto ono przedstawicieli samorządów terytorialnych tylko z woj. warmińsko-mazurskiego. W woj. kujawsko-pomorskim ze względów formalnych nie udało się przeprowadzić podobnego badania. Zastosowano tę samą metodę badawczą, jak w badaniu mieszkańców. W wyniku badania otrzymano 50 wypełnionych formularzy z jednostek samorządowych, w tym: 19 z gmin wiejskich, 12 z gmin wiejsko-miejskich, 9 z gmin miejskich oraz 10 z powiatów.

W ten sposób część respondentów wyraziła opinię, zgodną z poglądami środowiska regionalistów, że inicjatorem kooperacji gospodarczej w regionie powinny być władze regionalne. Warto również podkreślić, że spore możliwości działania istniały w zakresie promowania postaw innowacyjnych, co z reguły jest przypisywane szkołom średnim i wyższym. Jest to optymistyczny wniosek, ponieważ także jednostki samorządowe wykazywały zainteresowanie tą formą wspierania społeczeństwa i najprawdopodobniej w przyszłości część swojej aktywności będą poświęcać właśnie na ten cel.

Podsumowanie

Przeprowadzone badania ankietowe pozwoliły na zidentyfikowanie opinii mieszkańców oraz samorządowców co do znaczenia innowacyjności regionalnej, jej barier i postulatów wzmacniania analizowanego procesu. Umożliwiły również sformułowanie wniosków, które mogą być przydatne w realizacji strategii rozwojowych omawianych województw.

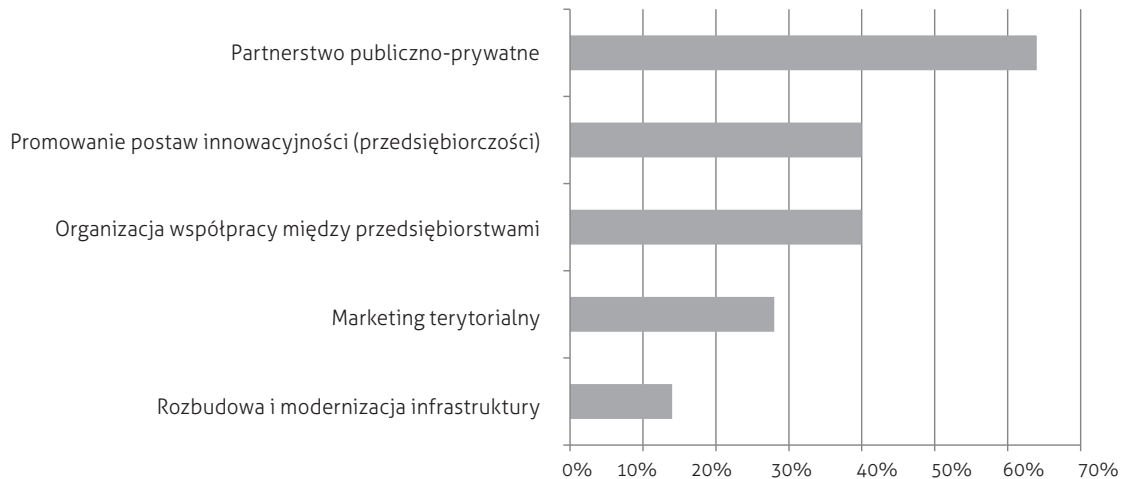
1. Mieszkańcy małych miast wykazali się podobną świadomością co mieszkańcy dużych miast w zakresie pojęcia innowacyjności regionalnej. Przede wszystkim utożsamiali ją z działalnością gospodarczą, niemniej jednak dostrzegali również jej szerszy kontekst, obejmujący pozostałe sfery życia społeczności regionu. Niedocenionym aspektem innowacyjności został, w przypadku obu województw, marketing terytorialny.
2. Największymi barierami wzrostu innowacyjności w małych miastach okazały się: utrudniony dostęp do środków wsparcia z Unii Europejskiej oraz niski poziom infrastruktury technicznej. Znaczenie tych przeszkód było

Tabela 4. Działania wspierające innowacyjność w regionie, realizowane przez samorządy woj. warmińsko-mazurskiego, w % respondentów*

Wyszczególnienie	%
Promocja regionu jako atrakcyjnego miejsca prowadzenia działalności innowacyjnej	32
Inwestycje w infrastrukturę techniczną	24
Nie prowadzimy działań wspierających rozwój innowacyjności	24
Ułatwienia w ubieganiu się o środki finansowe z UE	20
Organizowanie specjalnych stref ekonomicznych	18
Rozwój instytucji otoczenia biznesu wspierających rozwój innowacyjności	18
Ulgi w podatkach lokalnych	16
Ulgi inwestycyjne dla przedsiębiorstw realizujących działania innowacyjne	16
Uproszczenie procedur związanych z wprowadzaniem innowacji	8
Organizowanie powiązań między sferami nauki i praktyki	6
Działania na rzecz pozyskiwania kapitału zagranicznego	6
Inne działania	2

* procenty nie sumują się do 100, ponieważ respondenci mogli wskazać więcej niż jeden wariant odpowiedzi.

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych

Ryc. 1. Odpowiedzi respondentów na pytanie: Które z poniższych działań ukierunkowanych na wzrost innowacyjności są zbyt słabo wykorzystywane przez samorząd woj. warmińsko-mazurskiego? (w % respondentów)*

* procenty nie sumują się do 100, ponieważ respondenci mogli wskazać więcej niż jeden wariant odpowiedzi.

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych

zdecydowanie większe niż w dużych miastach badanych województw. Problemem była także niska aktywność organów samorządowych i rządowych oraz niski poziom wykształcenia ludności.

3. Jednym z najbardziej pożądanых działań ukierunkowanych na wzrost innowacyjności regionalnej okazała się organizacja powiązań między sferami nauki i praktyki oraz ulgi inwestycyjne dla przedsiębiorstw innowacyjnych. Mieszkańcy małych miast nie byli za to entuzjastami pozyskiwania inwestorów zagranicznych.
4. Działalność proinnowacyjna samorządów województwa

warmińsko-mazurskiego tylko w pewnej części była zbieżna z oczekiwaniami mieszkańców tego regionu. Z reguły ich aktywność dotyczyła promocji regionu i budowy infrastruktury technicznej. Niepokojący jest fakt, że aż 1/4 ankietyowanych jednostek samorządowych nie realizowała żadnej działalności wspierającej innowacyjność.

5. W opinii badanych samorządów duże możliwości działań proinnowacyjnych wciąż tkwią w partnerstwie publiczno-prywatnym, organizacji sieci współpracy między przedsiębiorstwami oraz promocji postaw innowacyjnych.

Literatura

- Chądzyński J., Nowakowska A., Przygodzki Z., 2007, *Region i jego rozwój w warunkach globalizacji*, Wydawnictwo CeDeWu, Warszawa.
- Freeman Ch., 1987, *Technology Policy and Economic Performance: Lessons from Japan*, F. Pinter, London.
- Gaczek W.M. (red.), 2005, *Innowacje w rozwoju regionu*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, Poznań.
- Kosiedowski W. (red.), 2002, *Przedsiębiorczość i innowacyjność jako czynniki rozwoju regionalnego i lokalnego*, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, Włocławskie Towarzystwo Naukowe, Włocławek.
- Nowakowska A. (red.), 2009, *Budowanie zdolności innowacyjnych regionów*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź.
- Okoń-Horodyńska E., 1998, *Narodowy system innowacji w Polsce*, Wydawnictwo Uczelniane Akademii Ekonomicznej im. K. Adamieckiego, Katowice.
- Olechnicka A., 2007, *Innowacyjność polskich regionów*, [w:] Gorzelak G. (red.), *Polska regionalna i lokalna w świetle badań EUROREG-u*, WN Scholar, Warszawa.
- Płowiec U., 2010, *Kształtowanie gospodarki i społeczeństwa odpowiadających cywilizacji wiedzy*, [w:] Płowiec U. (red.), *Innowacyjna Polska w Europie 2020. Szanse i zagrożenia trwałego wzrostu*, PWE, Warszawa.
- Regional Innovation Scoreboard 2012, European Commission, Maastricht University.
- Weresa M.A., Gomułka M., 2006, *Ocena innowacyjności Polski na tle nowych krajów Unii Europejskiej*, [w:] Weresa M.A. (red.), *Polska: raport o konkurencyjności 2006. Rola innowacji w kształtowaniu przewag konkurencyjnych*, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, Warszawa.
- Wydymus S., 2007, *Metodologiczne aspekty oceny poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego krajów*, [w:] Miklaszewski S. (red.), *Kraje rozwijające się w światowym systemie gospodarczym*, Wyd. Difin, Warszawa.
- Źródła internetowe:**
Eurostat: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>, data dostępu: 20.05.2013

Problems of development of regional innovativeness (with particular emphasis on small cities)

Dr Aneta Zaremba*, dr Mariusz Czupich**

*Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny w Szczecinie, Katedra Nieruchomości, Agrobiznesu i Ekonomii Środowiska

**Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, Katedra Integracji Europejskiej i Studiów Regionalnych

Abstract

Innovativeness at the regional level is a key factor for improving the efficiency of the economy and raising the living standard of the inhabitants. The article presents the results of a survey conducted among residents of Kujawsko-Pomorskie and Warmińsko-Mazurskie Voivodeships. They include the answers given by respondents from small (up to 20 thousand inhabitants) and large cities (over 100 thousand

inhabitants). The aim of the study was to identify the opinion of respondents about understanding and determinants of innovation at the regional level. In addition, the analysis was supplemented by the results of the study of representatives of local government in the Warmińsko-Mazurskie Voivodeship in the scope of its activities in support of regional innovation.

Keywords

innovation, regional development, small cities